

sufficientia ad existendum à se, supponit & demonstrat evidenter existere Deum.

SECTIO POSTERIOR.

DE NATURA DEI;

SEU DE DIVINIS ATTRIBUTIS.

436. OBSERVATIO. Hactenus demonstravimus existere Deum, quid sit Deus, expendere nunc aggredimur.

In scrutandâ Dei Naturâ, eas duntaxat movebimus quæstiones, quæ, aut utile lumen affundunt Intellectui, aut aliquid relationis habent ad Religionem & ad Mores. Hinc Dei Simplicitatem, Providentiam, Libertatem, Potentiam, Scientiam, totidem articulis speculabimur.

ARTICULUS PRIMUS.

DE SIMPLICITATE DEI.

437. OBSERVATIO. Otiosæ quorumdam Philosophorum subtilitati indagandum & expendendum relinquimus, in quo consistat *metaphysica Dei essentia*: seu quodnam sit primarium illud Dei attributum differentiale, ex quo cætera omnia Dei attributa fluant. Nobis unicum hoc opus, unus hic labor erit, ut scrutemur & expendamus in hoc articulo, in quo consistat *essentia Dei physica*; seu, quibus physicè attributis constituatur Deus in seipso spectatus.

PROPOSITIO.

438. Natura divina, seu *Essentia Dei physica*, est unica aliqua Perfectio substantialis, spiritualis, illimitata, simplicissima, & infinitis numero perfectionibus distinctis æquivalens.

DEM. Cum ex præcedenti sectione jam sit certum & demonstratum existere increatum aliquem Mundi &

EXISTENTIA DEI. Simplicitas.

Hominis Antorem, existere id ipsum quod Dei nomine intelligimus:

I. Evidens est Deum illum esse substantiam, seu ens in se & per se subsistens (323): cum necessariò opus sit ut in seipso ante extiterit, quād Mondo & Homini dederit existentiam.

II. Evidens est Deum illum esse substantiam intelligentem, ac proinde substantiam spiritualem: cum ab ipso solo possit emanare quidquid existit ordinis & symmetriæ in Mondo aspectabili, quidquid existit luminis & intelligentiæ in Homine.

III. Evidens est Deum illum esse substantiam in suis perfectionibus illimitatam, seu substantiam infinitè perfectam; cum neque à seipso, neque ab ulla alia causa potuerit limitari in sua natura por seipsum essentialiter existente; & cum aliunde visibilia ipsius opera manifestè supponant & exigant in ipso perfectionem, quæ finita omni perfectione sit infinitè superior & excellentior.

IV. Evidens est Deum illum esse substantiam in sua natura simplicissimam: cum repugnet divinam illam substantiam constare aut partibus aut perfectionibus inter se realiter distinctis, quarum proinde una non esset altera; quarum proinde qualibet in sua natura foret finita & limitata; quarum proinde collectio & summa non constitueret Totum aliquod infinitum.

V. Evidens est Deum illum, aut substantiale illam Dei perfectionem, æquivalere infinitis numero perfectionibus, quarum qualibet esset in se infinita: cum ex simplici intuitu ordinis rerum physici constet nobis, omnia concipi & ordinari à substantiali illa Dei perfectione, quasi nihil ipsa foret nisi infinita intellectivitas; omnia moveri & ad actionem reduci à substantiali illa Dei perfectione, quasi nihil ipsa foret nisi infinita activitas; cumque aliunde ex philosophico intuitu metaphysici & idealis rerum ordinis, essentialiter concipiatur à nobis substantialis illa Dei perfectione ut benefica, quasi nihil foret nisi infinita bonitas; ut justa, quasi nihil foret nisi infinita justitia; ut veridica,

Tom. II.

quasi nihil foret nisi infinita veracitas; ut suis fidelis permissionibus, quasi nihil foret nisi infinita fidelitas. Q. E. D.

439. ADN. I. Substantiam hanc Dei perfectionem, in se evidenter unicam & simplicissimam, in permultas Naturas divinas, realiter inter se distinctas, divisere Polytheistæ; in duplex principium æternum, quorum aliud Boni physici & moralis, aliud Mali physici & moralis esset auctor, divisere Manichei; utriusque perinde à sana Ratione alieni.

440. ADN. II. *Attributa Dei* sunt variae illæ perfectiones, varii illi existendi & agendi modi, quos in Deo detegit & exhibet nobis lumen Rationis aut Revelationis: sive illæ perfectiones, & illi existendi & agendi modi sint aliquid in se realiter indistinctum, sive sint aliquid in se realiter distinctum. *Attributa Dei*, alia sunt absoluta, alia relativa.

I. *Attributa Dei absoluta* sunt illa quæ Naturæ divinæ toti convenient. Tali sunt bonitas, sapientia, justitia, omnipotentia, providentia, & sic de cæteris.

II. *Attributa Dei relativa* sunt illa quæ, non toti Naturæ divinæ, sed singulis tantum Personis divinis, separatim sumptis, convenient. Talis est Paternitas quæ soli Patri, Filiatio quæ soli Filio, Spiratio quæ soli Spiritui sancto convenit.

Attributa absoluta sunt *perfectiones simpliciter simplices*, seu *perfectiones quas melius est habere quam non habere*. Verbi gratia, melius est Deo habere quam non habere infinitam intelligentiam, infinitam activitatem, infinitam bonitatem.

Contra, *Attributa relativa* non sunt *perfectiones quas melius sit habere quam non habere*. Verbi gratia, uni ex tribus personis non melius est habere attributum Paternitatis, quam attributum Filiationis aut Spirationis. *Attributa absoluta* patent Rationi; *relativa*, soli Fidei.

VARIA COROLLARIA.

441. COROLL. I. Nulla realis admittenda est distinctio inter absoluta Dei Attributa, seu inter divinas perfectiones.

EXPLICATIO. In natura divina, nulla existit realis compositio partium aut perfectionum; juxta præcedentem propositionem: existit tantum diversa conceptibilitas, quæ realem nullam alteritatem inter varias Dei perfectiones importat, sed meram rationis distinctionem (330 & 336).

Unde, variae Dei perfectiones nihil aliud sunt, quam substantialis illa perfectio unica, quæ in se simplicissima totam Dei naturam & essentiam constituit; & quæ relative ad varios suos effectus aut ad varia sua objecta consideratur: ac proinde,

I. *Sapientia Dei*, est essentia divina, quatenus omnia indefectibiliter intelligens & ordinans.

II. *Omnipotentia Dei*, est essentia divina, quatenus potens quidquid in se intrinsecam non habet repugnantiam (321).

III. *Æternitas Dei*, est essentia divina, quatenus initio caret & fine; quatenus infinito sæculorum intelligibilium numero coexistens.

IV. *Immensitas Dei*, est essentia divina, quatenus Materiæ omni existendi & possibili compræsens.

V. *Providentia Dei*, est essentia divina, quatenus & Mundum & Hominem & Res universas sapientissimis me diis dirigens ad fines suos respectivos.

VI. *Scientia Dei*, est essentia divina, quatenus omnis Veri essentialiter & indefectibiliter repræsentativa.

VII. *Libertas Dei*, est essentia divina, quatenus omnem à se agendi aut non agendi necessitatem excludens.

VIII. *Immutabilitas Dei*, est essentia divina, quatenus nulli vicissitudini & mutationi subjacens, tum in existentia sua, tum in suis consiliis & decretis.

IX. *Bonitas Dei*, est essentia divina, quatenus vel semper benefica, vel semper ad beneficentiam proclivis.

X. *Justitia Dei*, est essentia divina, quatenus unicuique secundum sua merita retribuens.

XI. *Misericordia Dei*, est essentia divina, quatenus indulgens pectoribus, ipsosque vocans ad penitentiam.

XII. *Sanctitas Dei*, est essentia divina, quatenus omne vitium à se excludens, quatenus virtutem amans & imprimans, quatenus scelus vetans & odio habens.

XIII. *Veracitas Dei*, est essentia divina, quatenus veritatem necessario amans, mendacium necessario execrans; quatenus fallere aut falli nescia, & sic de ceteris.

442. COROLL. II. *In Deo nulla sunt Attributa negativa, proprie dicta.*

EXPLICATIO. Ratio est, quia in Deo nulla est nullaque esse potest negatio aut privatio perfectionis. Unde, illis Dei Attributis, quæ modo negativo exprimuntur, objectum semper est aliqua perfectio positiva.

Verbi gratia, *Attributum impeccabilitatis*, exprimit essentialē divinæ voluntatis rectitudinem, cui repugnat in vitium flecti.

Similiter, *Attributum immutabilitatis* exprimit essentialē Dei stabilitatem, tum in ratione naturæ tum in ratione consiliorum & decretorum.

443. COROLL. III. *Nulla Deo inest perfectio quæ sit in se perfectibilis.*

EXPLICATIO. Ratio est, quia si existit Deus, essentiale est ipsi includere & complecti in sua natura, omnem perfectionem possibilem, omnem possibilem gradum perfectionis, quidquid melius est habere quam non habere (384).

In homine, verbi gratia, perfectibiles sunt facultates activæ, facultates intellectivæ, facultates morales.

In Deo, nulla est facultas quæ novum aliquem perfectionis vel accidentalis gradum possit acquirere aut deperdere: quia, cum existat ab æterno Deus per essentiam suam exigentiam; necesse est ipsum ab æterno essentialiter & immutabiliter habere quidquid potest haberi perfectionis, tum in genere intelligentiæ, tum in genere potentiarum, tum ingenere proprietatum ad Ordinem physicum aut moralem relativarum.

444. COROLLARIUM IV. *Unicus existit Deus: unde, Polytheismus & Manicheismus sunt systemata in se evidenter falsa & absurdæ (437).*

DEM. Dei nomine intelligimus invisibilem & incretam substantiam, infinitè intellectivam & activam, quæ visibilē Naturam produxit, moveat, gubernet. Atqui repugnat substantiam hanc esse multiplicem, non esse unicum: ergo repugnat Deum non esse unicum. Demonstratur minor, tum ex ipsa Dei existentis idea, tum ex ipso Naturæ visibilis spectaculo.

I. Id quod Dei nomine intelligimus, est substantia increata, in suis perfectionibus essentialiter illimitata & infinita: ergo unicum est, non vero multiplex, id quod Dei nomine intelligimus, & cuius existentiam demonstravimus. Demonstratur consequentia.

Si duplex existeret Deus, daretur inter utrumque realis distinctio; ac proinde, natura unius non foret natura alterius; perfectio unius non esset perfectio alterius; neuter foret Ens infinitum in intelligentia, in potentia, in independentia; neuter foret Deus.

Si duplex existeret Deus, si duplex existeret Naturæ visibilis auctor & motor & rector: utriusque foret vel par vel impar auctoritas & potentia.

Si impar est ipsis auctoritas & potentia; jam alterius non est Deus: quia dependet ab alio, & quia Ens increatum & infinitum excludit essentialiter dependentiam.

Si par est ipsis auctoritas & potentia; jam neuter

est Deus: quia neuter est id quod est alter; quia intellectivitas & activitas & voluntas unius, non est intellectivitas & voluntas alterius.

II. Dei unicitudinem visibiliter demonstrat ipsum Naturam visibilis spectaculum. Quis enim tam excus aut stupidus est, ut in Natura visibili non videat & sentiat totum *aliquid unicum*, quod primitivam causam habuerit unicam; quod una & eadem mente infinitè intellectiva & activa ordinatum & elaboratum fuerit in suis omnibus simul partibus, & in quo brevi omnia perturbaret & pessimadaret *alteritas intelligentiae & voluntatis*, si suprema duplex aut multiplex existeter intelligentia & voluntas.

Ergo Dei unicitudinem evidenter demonstrat, tum idea Dei existentis, tum spectaculum Naturae visibilis: ergo evidenter falsum & absurdum est Polytheistarum & Manicheorum sistema. Q. E. D.

OBJECTIONES SOLVENDAE.

445. OBJ. I. Illud non demonstratur ratione, quod plerique & politissimæ Nationes olim negarunt: atqui plerique & politissimæ Nationes olim negarunt unicitudinem Dei: ergo unicitas Dei non demonstratur ratione.

Et confirmatur: quia non magis est contra rationem in Deo multiplicare naturas, quam in Deo multiplicare personas.

RESP. Nego maj. cui superius sua data est solutio. Potuerunt politissimæ illæ Nationes, suæ non auscultare rationi, sua abuti ratione: quam si consultissent, ipsius irradiaæ luminibus, Dei unicitudinem demonstratam habuissent. Vincibilis erat ipsarum error, ac proinde flagitosus: in quod flagitium abiare non tenentur, qui sua utuntur ratione, qui suis non excæcantur cupiditatibus, qui a sensibilibus ad sensibilia adsurgunt.

Ad confirmationem, nego ant. Argumentis, quibus evidenter impugnatur multiplicitas Naturæ in Deo, nullatenus impugnatur Personarum multiplicitas. Nam,

I. De Personalitatibus divinis, nullam ideam habet ratio per semetipsam: ergo nihil in se ipsa invenit, quod pluralitati aut unicitudini Personarum aduersetur aut suffragetur. (88).

Contra, veram & realem & naturalem de *Natura divina* ideam habet Ratio per seipsam; & in illa Dei idea, multa invenit quæ evidenter suffragentur unicitudini, quæ evidenter aduersentur & repugnant multiplicati Naturre illius divinæ.

II. Quid sint Personalitates divinæ, Theologiaz expendendum relinquit Philosophia. Docet autem Theologia, auscultante & silente Philosophia, Personalitates divinas non esse perfectiones in natura perfecta, sed esse *meras relationes* naturæ illius perfectæ. Unde, dici non potest perfectorem esse Naturam divinam cum tribus personis, quam cum unica.

In Deo, juxta Theogiam, *Natura* est id quo Personæ intelligunt, volunt, operantur: ergo in pluribus Personis est unica mens, unica voluntas, unica activitas. Ergo, data Personarum multiplicitate, manet in Deo omnipotencia, manet independentia, manet infinitudo naturæ: quæ non remanerent, si naturæ multiplicarentur.

446. OBJ. II. Cum immensitate Dei, stare non potest Dei simplicitas: ergo, vel immensus non est Deus, vel simplex & incomposita non est Dei natura. Probo ant. Immensitas Dei Naturam divinam in infinitum extendit, in omnia mundi existentis & mundorum possibilium puncta diffundit: Simplicitas Dei, Naturam divinam in aliquod indivisibile quasi punctum contrahit. Ergo cum immensitate Dei, stare non potest Dei simplicitas.

RESP. Nego ant. Ad probat. dist. priorem antecedentis partem. Immensitas Dei in infinitum diffundit aut diffundi supponit Naturam divinam, per realem aliquam illius Naturæ multiplicationem, aut per realem aliquam in ipsa partium extra partes positarum diffusionem, nego ant. per realem Naturæ illius in se simplicis & incompositæ existentem.

tiam in omnibus locis existentibus & possibilibus, concant. & cons.

Simplicitas Dei est vera Naturæ divinæ incompositio. Immensitas Dei est vera Naturæ divinæ ubiquitas; seu vera Naturæ divinæ existentia, in omnibus mundi existentis & mundorum possibilium punctis.

I. Deum esse essentialiter simplicem, Naturam divinam excludere essentialiter omnem substantiæ compositionem, modò demonstrabimus. (436 & 442).

II. Deum esse immensum, simplicem hanc & incompositam Dei Naturam esse ubique existentem; inde patet aut inde demonstratur, quod ubique evidenter agat in Mundo existenti, & quod evidenter agere posse concipiatur ubique extra Mundum existentem.

Actio Causæ physica in aliquo loco, verbi gratia, in Terra, in Sole, in Syrio, in Polari, physicam causæ illius existentiam in illo loco evidenter supponit: ibi enim evidenter non potest physicè agere causa, ubi ipsa non existit physicè. Ergo, cum ubique sese manifestet physica Dei actio in Orbe nostro aspectabili: ubique physicè existit in aspectabili Orbe nostro Natura divina, impositas Naturæ materiali ab ipsa essentialiter diversæ & dependentes leges iudicinenter conservans & actuans.

Ergo, cum extra Mundum existentem, novos in indefinitum mundos concipiatur posse Deus quolibet instanti creare: consequenter concipitur Natura divina, in infinito ultra Mundum existentem spatio veram & realem ubique habere existentiam. (364 & 373).

447. obj. III. Deus est id quo nihil majus aut melius excogitari potest: Deus est aggregatum ex omnibus perfectionibus existentibus & possibilibus. Ergo Deus continet in sua natura, perfectionem Solis & Terræ, Hominis & Bruti, perfectionem Aeris & Ignis, & sic de cæteris: ergo Deus non est ens in se simplex & unum.

RESP. Deus in sua natura continet aut formaliter aut

eminenter aut virtualiter, quidquid existit & quidquid potest concipi perfectionis: non continet autem formaliter Deus, sed tantum virtualiter aut eminenter, quidquid est perfectionis in rebus creatis, verbi gratia, in sole, in terra, in homine, in bruto, in metallo, & sic de reliquis (350).

448. obj. IV. Existere æternum duplex principium, alterum quod sit auctor Boni physici & moralis, alterum quod sit auctor Mali physici & moralis, demonstrat experientia, demonstrant effectus. Repugnat enim à Principio infinitè bono emanare Mala diverse speciei, quibus scatere reprehenditur Natura visibilis; nec sine existentia Principii in se mali & à Principio infinitè bono independentis, explicari potest origo & existentia Mali physici & moralis. Ergo & philosophicum & demonstratum est Manicheismi sistema.

RESP. Nego ant. Conciliari facile potest existentia Mali physici & moralis, cum existentia unici Principii æterni & increati: ut patebit ex sequenti articulo.

Origo & existentia Mali, est argumentum quo abutuntur Mani hei simul & Deistæ. Inde duplum existere Deum priores; inde nullam existere Providentiam posteriores concludunt.

Parum periculi Religioni & Societati imminet, vel apud Baylium, à sophisticis Manicheorum cavillationibus; quæ evidenter nihil unquam nisi absurdii præ se ferunt. At non ita est penitus de irreligiosis Deistarum sophismatibus; quibus objectum est minus sensui communi absonum, magis inordinatis cupiditatibus consonum.

Hinc, communem hanc Manicheismi & Deismi difficultatem sequenti potius quam præsentí articulo, censuit mus esse annexandam.